

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

Technické muzeum v Brně ve spolupráci s Katedrou historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Společností pro dějiny věd a techniky pořádá dvoudenní odborný seminář na téma

K HISTORII PRŮMYSLU, EXAKTNÍCH VĚD A TECHNIKY NA MORAVĚ A VE SLEZSKU I. OD KONCE 18. STOLETÍ DO ROKU 1918

Datum a místo konání:

30.–31. října 2012, Technické muzeum v Brně – přednáškový sál
Purkyňova 105, Brno – Královo Pole

Historická geneze

Reformní činnost tereziánského období spolu se státními zásahy v duchu merkantilismu přispívala k růstu manufakturní výroby, která dosáhla na přelomu 18. a 19. století svého vrcholu. Na prvním místě v průmyslové výrobě stálo na Moravě soukenictví a vlnářství, k jejichž rozvoji přispěla rovněž ztráta většiny Slezska (1742). Od 20. let 19. století začal také na Moravě jeden z nejdůležitějších převratů v hospodářství - průmyslová revoluce, která znamenala přechod od manufakturní a řemeslné výroby k tovární (strojové) výrobě, přičemž se využívaly parní a další pracovní a hnací stroje. Převládajícím odvětvím byl stále textilní průmysl, v němž se nejvíce prosazovalo bavlnářství (Brno – „rakouský Manchester“). Zavádění strojů do textilního průmyslu a dalších průmyslových odvětví vyvolalo potřebu rozvoje strojírenství. Zvýšená spotřeba železa vedla ke změnám v železářství (Vítkovické železářny, 1829). V souvislosti s používáním uhlí a koksů v železárnách docházelo k otevírání uhelných dolů (Rosicko a Oslavansko, později Ostravsko). Průmyslovou revoluci také charakterizoval na Moravě rychlý rozvoj cukrovarnictví a převratné změny v dopravě (budování železnic, Severní dráha Ferdinandova). V rakouské části Slezska poměrně dlouho převažovalo zemědělství nad

průmyslem. Proces postupné industrializace zasáhl nejdříve jeho západní část (Jesenicko a Krnovsko), kde se rozvíjela textilní výroba. Postupně zde rostla i hutní produkce (Třinecké železářny, Karlova Huť) a zejména těžba uhlí.

Po revoluci 1848/49 vstoupila Morava na cestu volné soutěže. V hlavních odvětvích začala převládat strojová výroba, přičemž se snižoval význam živnostenské výroby. Velkou změnu přinášely nově zakládané obchodní a živnostenské komory (Brno, Olomouc, Opava). Léta rozmachu průmyslu na Moravě vyvrcholila dobou tzv. gründerství, když téměř bezkonkurenční postavení si udržoval i nadále textilní průmysl s centrem v Brně. Obrovským rozmachem procházel zpracovatelský průmysl, což souviselo s rozvojem zemědělství; byl to právě drobný zemědělský průmysl (cukrovary, lihovary, sladovny, pivovary), kde se postupně soustřeďoval český kapitál, protože v jiných odvětvích silně převládal německý kapitál. Na pomoc regionálnímu podnikání se zakládaly hospodářské spolky a také záložny. Nástup nových mechanismů hospodářského vývoje přinesla léta po hospodářské krizi (1873-1878), znamenající rovněž zásadní strukturální změny; zostření konkurenčních vztahů vedlo ke koncentraci výroby. Končilo období hospodářského liberalismu a začínala fáze soustřeďování kapitálu (kartely, monopoly). Stát opustil zásadu volné soutěže a zasahoval do ekonomiky. Tento trend souvisel s výraznými změnami v technickém rozvoji - hovoříme o technickovědecké nebo druhé průmyslové revoluci. Pro rozvoj průmyslové revoluce se prostřednictvím energetiky, chemie a elektrotechniky stala nepostradatelnou složkou hospodářství věda. Fyzika, chemie a biologie se nesmírně rozrostly a rozčlenily se na jednotlivé vědecké obory. Poslední léta 19. století můžeme chápat zároveň jako konec velkého vědeckého newtonského období a jako počátek bouřlivé vědecké revoluce 20. století.

Cílem semináře bude zejména:

1. přiblížit a objasnit kořeny zásadních změn ve struktuře moravské a slezské ekonomiky a exaktních věd od konce 18. století do roku 1918;
2. nastítnit koncepty vývoje v jednotlivých výrobních strukturách a regionech s jejich odlišnostmi;
3. iniciovat odborný zájem jak historické obce, tak i adeptů historického bádání (studentů) o tuto tematiku.

PŘEDPOKLÁDANÉ BLOKY PŘEDNÁŠEK SEMINÁŘE:

Uvítáme přednášky především k následujícím tématům:

- I. Muzeum, historie a veřejnost (realizované a připravované výstavní a výukové projekty, stálé expozice, sbírkové fondy, spolupráce s dalšími muzejními a ostatními institucemi v České republice a dalších zemích, průmyslové památky a jejich přínos pro výuku dějepisu)
- II. Průmysl, technika a jejich historie (dějiny firem a podniků, výroba nástrojů, přístrojové techniky a zařízení, technologie výroby, významné a zapomenuté projekty)
- III. Historie exaktních věd

Všechny tematické okruhy jsou zhruba časově vymezeny obdobím od konce 18. století do roku 1918, geograficky územím Moravy a Slezska. Uvítáme však i příspěvky, které se týkají dějin vědy, techniky a průmyslu a do daného časového či geografického rámce nespádají, zejména práce historiografické.

POKYNY PRO AUTORY PŘÍSPĚVKŮ A POSTERŮ

Předpokládaná délka jednotlivých odborných příspěvků je 20 minut. Přednášejícím bude k dispozici počítač s dataprojektorem. Pokud budete mít zájem tuto techniku využít, vyznačte to, prosím, v přihlášce.

Prezentace příspěvků bude možná i pomocí posterů. Preferujete-li tuto možnost, vyznačte to, prosím v přihlášce. Rozsah příspěvku je nutné přizpůsobit možnostem panelů – rozměr panelů pro postery je 2075 x 964 mm. Postery budou po celou dobu konání semináře umístěny v předsáli přednáškového sálu a v programu bude vyhrazen čas i na diskusi o posterech.

Uzávěrka přihlášek pro přednášející je 17. října 2012., účastníci budou o přijetí či zamítnutí příspěvku informováni do 20. října 2012.

Přihlášky přednášek zasílejte na adresu:

Mgr. Radek Slabotínský, Ph.D.

Technické muzeum v Brně

Purkyňova 105, 612 00 Brno – Královo Pole

E-mail: slabotinsky@technicalmuseum.cz

Telefon: 541 421 420, 603 769 118, 541 421 411 (vrátnice muzea)

ORGANIZAČNÍ POKYNY PRO ÚČASTNÍKY SEMINÁŘE:

Místo konání: Technické muzeum v Brně, Purkyňova 105, Brno – Královo Pole

Příjezd: od Hlavního nádraží tramvajovou linkou č. 12 a 13 (směr Technologický park), zastávka Technické muzeum. Pokud pojedete osobním vozidlem, je možné po předchozí domluvě na vrátnici (tel. č.: 541 421 411) parkovat v uzavřeném areálu muzea.

Uzávěrka přihlášek účastníků bez příspěvku je 23. října 2012. Po uzávěrce přihlášek bude všem účastníkům zaslán elektronickou poštou program semináře a zároveň bude zpřístupněn na webových stránkách TMB.

KONFERENČNÍ POPLATEK:

je stanoven ve výši 500,- Kč. Prosíme o uhrazení konferenčního poplatku převodem na účet Technického muzea v Brně,

číslo účtu: 9035621/0100 (Komerční banka Brno)

variabilní symbol: 3010.

Ve zprávě pro příjemce uveďte své jméno + název instituce (v tomto pořadí)

Údaje pro bankovní převod ze zahraničí:

Adresa: Komerční banka

Nám. Svobody 21

631 31 Brno

IBAN: CZ 27 0100 0000 0000 09035621

BIC: KOMBCZPPXXX

Při platbě v hotovosti během konání semináře je výše poplatku stanovena na 600,- Kč.

Studenti denního studia (bakalářského, magisterského, doktorského) veřejných vysokých škol vložené neplatí.

Při prezentaci prosíme předložit potvrzení o převodu poplatku na účet TMB. Potvrzení o zaplacení konferenčního poplatku bude účastníkům předáno při prezentaci.

Konferenční poplatek zahrnuje malé občerstvení po celou dobu konání semináře a společenský večer v Technickém muzeu v Brně.

Náklady spojené s účastí na konferenci, zejména cestovné a ubytování, si hradí účastníci sami.

Předběžný program:

30. října

10.15 zahájení

10.30–11.30 Doc. PhDr. František Čapka, CSc., úvodní přednáška a diskuse

11.30–13.00 první blok přihlášených příspěvků a diskuse

13.00–14.30 přestávka na oběd

14.30–16.00 druhý blok přihlášených příspěvků včetně diskuse

16.30–18.00 třetí blok přihlášených příspěvků včetně diskuse

19.00–22.00 společenský večer v prostorách Technického muzea Brno

31. října

8.30–10.00 čtvrtý blok přihlášených příspěvků včetně diskuse

10.30–12.00 pátý blok přihlášených příspěvků včetně diskuse

12.00–13.30 přestávka na oběd

13.30–15.00 šestý blok přihlášených příspěvků včetně diskuse

Vybrané příspěvky budou publikovány v odborné publikaci. Podrobné informace o úpravě příspěvků najdete v Pokynech pro autory, které budou všem přednášejícím včas zaslány. Termín odevzdání příspěvků v písemné formě určené k publikaci je předběžně stanoven na 31. ledna 2013.

Těšíme se na setkání v Brně.

Programový výbor:

Doc. PhDr. František Čapka, CSc., Ped F MU v Brně

Mgr. Radek Slabotínský, Ph.D., Technické muzeum v Brně

Helena Durnová, Ph.D., Ped F MU v Brně / SDVT

